

Name: _____

Class: _____

Section: _____

Date: __/__/__

Marks: __/100

સમાસ

Samas • Std 5 Grammar
GSEB ધોરણ ૫ • Sentence Layer • શબ્દો ની જોડ

Hard level

35 min

8 Exercises

Std 5

100 marks

નિયમ (The Rule)

સમાસ

સમાસ એ બે કે વધારે શબ્દો ને જોડવાની પ્રક્રિયા છે. ૬ મુખ્ય પ્રકાર: (૧) ઢંઢ - બંને સમાન (મા-બાપ), (૨) તત્પુરુષ - પાછલો મુખ્ય (રાજપુત્ર), (૩) કર્મધારય - વિશેષણ+નામ (પીળું ફૂલ), (૪) દ્વિગુ - સંખ્યા+નામ (ત્રિલોક), (૫) બહુવ્રીહિ - નવો અર્થ (દશાનન), (૬) અવ્યયીભાવ - અવ્યય+નામ (યથાશક્તિ).

મુખ્ય મુદ્દો (Key Concept)

શબ્દો ની જોડ

ઉદાહરણો (Examples) - 5 Cases

1 મા-બાપ

→ દંદ - બંને સમાન

2 રાજપુત્ર (રાજા નો પુત્ર)

→ તત્પુરુષ - પાછલો મુખ્ય

3 પીઠું ફૂલ

→ ઋર્મધારણ - વિશેષણ+નામ

4 દશાનન (દશ આનન = રાવણ)

→ બહુવ્રીહિ - નવો અર્થ

5 યથાશક્તિ (શક્તિ પ્રમાણે)

→ અવ્યયીભાવ - અવ્યય+નામ

Pattern Recognition

આ ઉદાહરણો માં શબ્દો ની જોડ નો pattern જુઓ. દરેક case માં શું common છે? Practice કરી ને identify કરવાનું શીખો.

યાદ રાખવા જેવું (Remember)

આ વ્યાકરણ ના નિયમ ને રોજ 3 વખત વાંચો. ઉદાહરણો સાથે જોડી રાખો. દરરોજ ની writing માં apply કરો.

1 ઓળખો (Identify) 5 marks • 4 min

નીચે દિ ગયેલા શબ્દો નો પ્રકાર/category ઓળખો:

1. ભાઈ-બહેન

2. રાજમહેલ

3. કાળું ઘોડું

4. ત્રિલોક

5. નીલકંઠ

2 પ્રકાર બતાવો (Classify) 5 marks • 4 min

આ શબ્દો કયા પ્રકાર ના છે?

1. રાજા નો પુત્ર = ?

2. ત્રણ લોક = ?

3. મા + બાપ = ?

4. પીળું + ફૂલ = ?

5. દશ આનન વાળો = ?

3 ખાલી જગ્યા (Fill Blanks) 5 marks • 4 min

યોગ્ય શબ્દ થી ખાલી જગ્યા પૂરો:

1. _____ (દ્વંદ્વ - બંને સમાન)

2. _____ (તત્પુરુષ - પાછલો મુખ્ય)

3. _____ (કર્મધારય - વિશેષણ+નામ)

4. _____ (બહુવ્રીહિ - નવો અર્થ)

5. _____ (અવ્યયીભાવ - અવ્યય+નામ)

4 પ્રયોગ કરો (Apply) 5 marks • 5 min

નીચે દિ ગયેલા concept (શબ્દો ની જોડ) નો ઉપયોગ કરી ને 3 વાક્ય બનાવો:

5 MCQ - Multiple Choice 5 marks • 4 min**Q1. "મા-બાપ" કયો સમાસ?**

- (a) ઢંઢ (b) તત્પુરુષ
(c) કર્મધારય (d) બહુવ્રીહિ

Q2. "રાજપુત્ર" કયો સમાસ?

- (a) ઢંઢ (b) તત્પુરુષ
(c) કર્મધારય (d) બહુવ્રીહિ

Q3. "દશાનન" કયો સમાસ?

- (a) ઢંઢ (b) તત્પુરુષ
(c) કર્મધારય (d) બહુવ્રીહિ

Q4. "ત્રિલોક" કયો સમાસ?

- (a) ઢંઢ (b) દ્વિગુ
(c) કર્મધારય (d) બહુવ્રીહિ

Q5. કેટલા સમાસ?

- (a) ૪ (b) ૫
(c) ૬ (d) ૭

6 જોડી (Match) 5 marks • 3 min**Gujarati Word**

- મા-બાપ
- રાજપુત્ર
- પીળું ફૂલ
- ત્રિલોક
- નીલકંઠ

Type/Category

- બહુવ્રીહિ
- દ્વિગુ
- કર્મધારય
- તત્પુરુષ
- ઢંઢ

7 સાચું/ખોટું (True/False) 5 marks • 3 min

- "મા-બાપ" - ઢંઢ - બંને સમાન T F
- "રાજપુત્ર (રાજા નો પુત્ર)" - તત્પુરુષ - પાછલો મુખ્ય T F
- "પીળું ફૂલ" - કર્મધારય - વિશેષણ+નામ T F
- "દશાનન (દશ આનન = રાવણ)" - બહુવ્રીહિ - નવો અર્થ T F
- "યથાશક્તિ (શક્તિ પ્રમાણે)" - અવ્યયીભાવ - અવ્યય+નામ T F

8 પ્રયોગ (Application) 5 marks • 5 min

આ topic (સમાસ) નો ઉપયોગ કરી ને એક ફકરો લખો:

શું તમે જાણો છો? (Did You Know?)

- ! આ વ્યાકરણ નો concept (શબ્દો ની જોડ) સંસ્કૃત આધારિત છે.
- ! આ rule દરરોજ ની વાતચીત માં વપરાય - સહજ ભાષા!
- ! આ topic Std 6+ માં વધારે વિગતે આવશે.

સામાન્ય ભૂલો (Common Mistakes)

X	બધાં સમાસ સમાન	✓	૬ અલગ પ્રકાર
X	બહુપ્રીહિ ઓળખવી	✓	નવો અર્થ બને
X	દ્વંદ્વ + તત્પુરુષ ગૂંચવાય	✓	દ્વંદ્વ બંને સમાન, તત્પુરુષ ૧ મુખ્ય

Cross-Curricular Connections

- > **Sanskrit:** સંસ્કૃત માં સમાસ વ્યાપક
- > **Vocabulary:** મોટા શબ્દો સમજવા
- > **Literature:** કાવ્ય માં સમાસ

Bonus Challenge (+5 marks)

આ વ્યાકરણ નો ઉપયોગ કરી ને એક નાની વાર્તા લખો (૫-૭ વાક્ય). દરેક વાક્ય માં આ rule વાપરો.

ચર્ચા પ્રશ્નો (Discussion Questions)

- Q1.** દશાનન = રાવણ - આ સમાસ માં અર્થ કેવી રીતે બદલાય?
- Q2.** આ વ્યાકરણ રોજિંદા જીવનમાં ક્યાં વપરાય?
- Q3.** આ rule તમે ક્યા ઉદાહરણ માં વાપર્યું?

Project Ideas (Extended Learning)

- P1:** આ topic વિશે ૧ chart બનાવો - rule + examples
- P2:** આ વ્યાકરણ ના ૧૦ examples એક notebook માં લખો
- P3:** આ rule વાપરી ને એક નિબંધ લખો

Reading Recommendations

NCERT Std 5 Gujarati Grammar textbook

"સમાસ" પર online videos જુઓ

balgujarati.com/std5/grammar/

Self-Evaluation Rubric

Criteria	Excellent (4)	Good (3)	Avg (2)	Need Practice (1)
Rule Understanding	☐	☐	☐	☐
Identifying Examples	☐	☐	☐	☐
Application Skills	☐	☐	☐	☐
Writing Practice	☐	☐	☐	☐

✓ ANSWER KEY - All 8 Exercises

Exercise 1 - Identify (5 marks):

1. 1. ભાઈ-બહેન → ઢંઢ
2. 2. રાજમહેલ → તત્પુરુષ
3. 3. કાળું ઘોડું → કર્મધારય
4. 4. ત્રિલોક → દ્વિગુ
5. 5. નીલકંઠ → બહુવ્રીહિ

Exercise 2 - Classify (5 marks):

1. 1. રાજા નો પુત્ર = ? → રાજપુત્ર
2. 2. ત્રણ લોક = ? → ત્રિલોક
3. 3. મા + બાપ = ? → મા-બાપ
4. 4. પીળું + ફૂલ = ? → પીળું ફૂલ
5. 5. દશ આનન વાળો = ? → દશાનન

Exercise 3 - Fill (5 marks):

1. 1. મા-બાપ
2. 2. રાજપુત્ર (રાજા નો પુત્ર)
3. 3. પીળું ફૂલ
4. 4. દશાનન (દશ આનન = રાવણ)
5. 5. યથાશક્તિ (શક્તિ પ્રમાણે)

Exercise 4 - Apply (5 marks):

(Personal - apply rule correctly)

Exercise 5 - MCQ (5 marks):

1. Q1 → (a) ઢંઢ
2. Q2 → (b) તત્પુરુષ
3. Q3 → (d) બહુવ્રીહિ
4. Q4 → (b) દ્વિગુ
5. Q5 → (c) ડ

Exercise 6 - Match (5 marks):

1. 1 → E (ઢંઢ)
2. 2 → D (તત્પુરુષ)
3. 3 → C (કર્મધારય)
4. 4 → B (દ્વિગુ)
5. 5 → A (બહુવ્રીહિ)

Exercise 7 - T/F (5 marks):

1. 1. True
2. 2. True
3. 3. True
4. 4. True
5. 5. True

Exercise 8 - Application (5 marks):

(Personal - paragraph applying rule)

Total: 40 marks + Bonus 5 = 45 (Self-Eval: 16 separate)

MEMORY TRICKS (યુક્તિ)

- નિયમ ૩ વખત મોટેથી વાંચો - અવાજ થી યાદ રહે
- દરેક ઉદાહરણ ને નોટબુક માં લખો - હાથ થી યાદ રહે
- Pattern સમજો - ભૂલ ઓછી થાય
- દરરોજ ૫ નવા examples બનાવો - practice વધે

PRO TIPS (પેરન્ટ્સ + ટીચર્સ માટે)

- બાળક ને rule ની practice કરાવો - daily ૧૦ મિનિટ
- આ topic (શબ્દો ની જોડ) રોજિંદા વાક્યો માં દર્શાવો
- ભૂલો ધીરજ થી સુધારો - ગુસ્સો ન કરો
- Examples બાળક ની ઉંમર પ્રમાણે વધારતા જાઓ

CERTIFICATE OF COMPLETION**સફળતા પ્રમાણપત્ર**

This is to certify that

(Student Name)

has successfully completed

સમાસ (Samas)

Std 5 Grammar - Sentence Layer • GSEB Aligned

Parent / Guardian

Teacher / Date